

3. Цивільне право і цивільний процес. Сімейне право

МЕЖІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ОСОБИ, ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯКОЇ ЗАСТРАХОВАНА, ПЕРЕД ПОТЕРПІЛОЮ ОСОБОЮ

Кучма О. Л.

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені

Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Дорожньо-транспортні пригоди (далі – дтп) приводять до завдання шкоди майну, а інколи і шкоди життю та здоров'ю. При відшкодуванні збитків, заподіяних внаслідок дтп слід звертати увагу на суб'єктів, які мають їх відшкодовувати та на якій підставі вони це повинні здійснювати.

Цивільним законодавством визначено, що майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала (стаття 1166 Цивільного кодексу України); особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого (стаття 1187 Цивільного кодексу України); шкода, завдана внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки, відшкодовується на загальних підставах, а саме: 1) шкода, завдана одній особі з вини іншої особи, відшкодовується винною особою; 3) за наявності вини всіх осіб, діяльністю яких було завдано шкоди, розмір відшкодування визначається у відповідній частці залежно від обставин, що мають істотне значення (стаття 1188 Цивільного кодексу України) [1].

Законодавець передбачив страхування для осіб, які на законній підставі володіють наземними транспортними засобами, визначивши об'єктом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з відшкодуванням особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, майну потерпілих внаслідок експлуатації забезпеченого транспортного засобу [2].

Страховик має право відмовити у виплаті страхового відшкодування у випадках, передбачених статтею 37 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі - Закон).

Однією з підстав для відмови у здійсненні страхового відшкодування (регламентної виплати) відповідно до п.п.37.1.4 п.37.1 ст.37 Закону є неподання заяви про страхове відшкодування впродовж одного року, якщо шкода заподіяна майну потерпілого, і трьох років, якщо шкода заподіяна здоров'ю або життю потерпілого, з моменту скоєння дорожньо-транспортної пригоди [2].

На практиці виникає питання, чи можуть звертатися потерпілі особи до осіб, цивільна відповідальність яких застрахована із вимогами сплатити страхове відшкодування після отримання відмови від страховика на підставі п.п.37.1.4. Закону.

Відповідно до статті 1194 Цивільного кодексу України особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Велика Палата Верховного Суду вважає, що покладання обов'язку з відшкодування шкоди у межах страхового відшкодування на особу, відповідальність якої застрахована, суперечить меті інституту страхування цивільно-правової відповідальності та відступила від висновку, сформульованого Верховним Судом України у постанові від 23 грудня 2015

року у справі № 6-2587цс15, відповідно до якого страховик, який виплатив страхове відшкодування, має право самостійно обирати спосіб захисту свого порушеного права, зокрема, право вимоги до винної особи про стягнення коштів у розмірі виплаченого страховиком відшкодування [3].

Той факт, що потерпіла особа пропустила строк звернення до страховика за отриманням страхового відшкодування і страховик правомірно відмовив у виплаті страхового відшкодування не дає права потерпілій особі звертатися із цією ж вимогою до завдавача шкоди.

Законодавець чітко визначив, що особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність зобов'язана сплатити потерпілій особі різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням). При цьому, законодавець не покладає обов'язку на особу, яка застрахувала свою цивільну відповідальність сплачувати і страхове відшкодування, якщо потерпіла особа не скористалася своїм правом на отримання страхового відшкодування у визначеному законодавством порядку.

Причиною відмови страховика у задоволенні вимоги є пропуск річного строку звернення за страховою виплатою (п.п.37.1.4 Закону). Тобто причиною неотримання страхового відшкодування від страхової компанії є халатність з боку потерпілої особи, що не дає їй підстав для отримання страхового відшкодування від особи, яка застрахувала свою цивільну відповідальність.

Враховуючи те, що винувата особа є відповідальною за завдані збитки внаслідок делікту, а страхова компанія, з якою укладено поліс страхування цивільної відповідальності (страховик) є відповідальною особою за завдані збитки не на підставі делікту, а на підставі договору (полісу цивільної відповідальності), в межах і на умовах, визначених у договорі (полісі), який укладений на підставі Закону, то при визначенні розміру збитку (завдання шкоди майну), який підлягає відшкодування страховиком мають бути враховані в т.ч. наступні статті Закону: стаття 9 (ліміт), стаття 12 (франшиза), стаття 29 (знос), стаття 32 (випадки, коли шкода не відшкодовується), стаття 36 (податок на додану вартість).

Якщо наприклад, договором передбачена франшиза, чи є знос, то винувата особа зобов'язана сплатити їх, оскільки дані виплати не покриваються полісом. Виплати, які мають покриватися полісом і не були сплачені страховиком, не підлягають стягненню із винуватої особи. Також відшкодування шкоди може покладатися на особу, відповідальність якої застрахована у випадку, якщо у страховика не виник обов'язок здійснювати виплату страхового відшкодування через дії (бездіяльність) страхувальника, іншої особи відповідальність якої застрахована.

Аналогічна ситуація, якщо між страховиком та потерпілою особою укладено угоду про відступне (частина страхового відшкодування, яка мала б бути сплачена страховиком, але була зменшена відповідно до умов угоди про відступне не стягується із винуватої особи).

Література:

1. Цивільний кодекс України : від 16 січня 2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01 липня 2004 р. №1961 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1961-15/print1520952324628272>
3. Постанова Верховного Суду від 04 липня 2018 р. Справа №755/18006/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75296543>